JAN KLECANDA:

MALOMĚSTSKÝ APOŠTOL.

KUS HISTORIE Z MALÉHO MĚSTEČKA.

Všecky tyto vědomosti, jež horlivě sháněl a zaznamenával si do svého zápisníku, staly se mu zdrojem bohatých příjmů a zbraní, kterou si své okolí pomalu, ale bezpečně podmaňoval.

Kraus byl muž vysoké, hubené a trochu shrbené postavy; pošmourný obličej vrouben byl dlouhými černými vlasy, kolem uší splývaly mu pejzy, prozrazující jeho původ. Také velký, zahnutý nos, hluboké, pronikavé oči a dlouhá černá brada svědčily o židovském původu, a ač na první pohled celý jeho zevnějšek, ponurý a špinavý činil dosti odporný dojem, dovedl si Kraus záhy získati důvěru každého, na kom mu záleželo.

Byl krajně úslužný, zdvořilý až k poníženosti a pranic se nehoršil, když si ho kdo po tehdejším zvyku pro jeho židovský původ až urážlivě a hrubě dobíral. Potřeboval-li sedlák peněz dříve než prodal obilí nebo nějakou tu kravku, Kraus vypomohl. A ani k němu nemusil potřebný choditi, neboť Kraus Bůh ví jakým způsobem domakal se vždy, kdo kde by zrovna potřeboval, a přišel se svou pomocí jako na zavolanou.

Půjčoval na pouhé "rukou dání" a ne zrovna na příliš vysoký úrok, dovedl se však odškodniti tím, že místo splátky nebo hotových peněz přijal od dlužníka, co tento právě měl na prodej. Poněvadž pak venkovan nemá-li hotových, prodává rád třeba i sebe laciněji, pochodil při tom Kraus vždy velmi dobře. Také ve svém krámku byl vtělenou ochotou a dával sousedům i paňmaminkám rád na křídu, což ovšem mívá u prostého lidu právě tak jako u vzdělanců často za následek, že se mnohem spíše a více kupuje, než je právě nezbytně třeba. Uměl pak to Kraus i jeho Rebeka zejména se selkami znamenitě, a kou. pila-li paňmáma na úvěr něco, co v domácnosti potřebovala, dovedl jí vždy ještě vnutiti něco, co bylo třeba zcela zbytečno, ale čemu odolati nedovedla, když se nahodila tak svůdná "příležitost."

Sám vždy střízlivý a šetrný jako každý žid, dovedl Kraus přímo démonicky šířiti mezi odběrateli svými spotřebu kořalky. Nemohl-li prodati, vnutil pantátovi z přátelství a jen tak na pohostěnou sklínku nějaké hořké nebo jiné, kterouž si ovšem jinak dobře zaúčtoval. Selkám zase podstrkoval potají sladké likéry a jiné pokušení.

Když po několika letech nahodila se příležitost ku koupi sousedního domku, Kraus ho lacino vydražil. Chalupník, jenž na živnůstce té seděl, prohospodařil ji svou i ženinou nehospodárností a na konec, když u Krause i rozum propil, utekl, neboť po odprodání několika políček na sedláky, jimž se právě hodila, zůstal mu domek "čistý" zdarma. A v tom nyní začal Kraus hospodařiti a kupčiti ve větších rozměrech.

Maje nyní pro sebe celý domek, kde žádné cizí oči nemohly mu nahlížeti pod ruce, maje i stodůlku, kolny a jiné, za skladiště se hodící místnosti, a vedle toho i zadní vchod do dvorka, počal vésti obchod s "tehoří". Donášely mu selky, aby pantátové nevěděli, synkové i čeledínové za zády hospodáře, a Kraus kupoval všecko, neptaje se po původu, ale ovšem lacino, neboť kdo prodává za tmy a přichází zadními vrátky, nesmí si diktovati ceny, nýbrž dříve to, co se mu podává.

Majetek Krausův tak množil se a rostl, ale on přes to zůstával i nadále tím opovrženým židem, na něhož si drze houkl: "Žide, sem, žide, tam" i ten, kdo ho nejvíce potřeboval, a zůstával i dále se svou rodinou ve špinavém svém brlohu, naříkaje na potkání na zlé časy.

Po čase přistěhoval se do Letňan za Krausem jeho příbuzný a souvěrec Sachsl. Ten byl již trochu modernější člověk a také nenosil tak s hrůzou rukama. Nepřivezl svůj majetek na traktři, jak dle ubozé tradice Jarolínek byl se o něm zmínil, nýbrž na dvoukolovém vozíku, za nímž potom přijel ještě pořádný vůz, jenž převezl vše, čeho bylo třeba k plátenickému závodu čili "obchodu ve střižném zboží", jak hlásala firma na Sachslově krámku.

Nový přistěhovalec usadil se na druhé straně města, blízko náměstí a v krátkém čase zavedl si do krámku svého vedle tabáku a kořalky i loterní kolekturu, jež před tím nikdy v Letňanech nebývala a kterouž Sachslovi propůjčili jen proto, že si dovedl hledati přízeň a věděl, jak nakloniti si pány od úřadů.

Sachsl již zevnějškem svým lišil se od staršího Krause. Byl malý, tělnatý a při tom čilý, plných tváří, vroubených ryšavým vlasem i vousem, a vystupoval vždy sebevědomě, ano časem i pánovitě. Ovšem bylo-li třeba a nemohl-li něčeho docíliti jiným způsobem, dovedl i on ponížiti, než neučinil toho nikdy tak ubožácky jako Kraus, jenž byl ještě vyrostl v době pokoření židovského plemene.

Oba byli zajisté stejně proniknuti vědomím, že jsou příslušníky "vyvoleného národa", jemuž souzeno jest jednou opanovati celý svět, ale kdežto Kraus posud nedovedl se vpraviti do nových poměrů, Sachsl věděl již, že nastala doba židovského panství a nic se tím netajil, zakrývaje ovšem časem své výbuchy panovačnosti citem a žertem.

Leopold Sachsl, jenž sám do židovských úst vložil přezdívku "fešný Leopold", jak rád si říkal, zacházel se svým starším příbuzným trochu protektorsky, hrál si na jeho učitele a poručníka a nejednou vyčinil mu i špinavých a smradlavých židů, hledě ho přiměti k tomu, aby se zmodernisoval. "Naše emancipace bude pokračovati rychleji", říkával mu, "když naši lidé vyprostí se z té špíny a zbaví se té otrocké poníženosti, kterou máme v krvi".

Krause ovšem bylo těžko předělati, neboť měl to vše opravdu "v krvi", ale bez účinku Sachslovy domluvy přece nezůstávaly. "Leben und leben lassen" — žít a nechat i jiné žíti, říkával, mysle si, že dost je na tom, bohatne-li on, třeba jen pomalu. Leč Sachsl chtěl bohatnouti rychle a viděl úkol svůj nejen v povznesení sebe a svého plemene, ale i v ničení a ponížení všech, již byli mu cizími. Kraus demoralisoval sedláky a jejich lid kořalkou, tehoří, snadným půjčováním peněz a jak jinak ještě proto, aby z toho měl zisk, leč Sachsl měl k tomu všemu ještě jiný popud, zničit a opanovati. Jinak snášeli se spolu oba dobře s onou solidárností, vrozenou příslušníkům plemene židovského.

"Myslíš-li, že bych ti zde překážel, řekni," domlouval Sachsl Krausovi. "Kdyby tě to mělo tlačit, nepolezu ti na záda — —" Leč Kraus ho dobromyslně odbyl, že je pro oba dost místa i práce, a že si mohou navzájem pracovati do rukou, což ostatně ani nebylo třeba Sachslovi říkat. Rozdělili se tedy dle slov Písma, jeden vzal levou stranu, druhý pravou a hleděli, aby se jejich cesty nekřižovaly a aby druh druhu nelezl do jeho rayonu. Nejvýše že časem řekl ten onomu: "Máš-li u X. nebo Y. mnoho, buď opatrný, tam to špatně stojí," nebo že přišel Kraus k Sachslovi a nabídl mu: "Ten a ten chce peníze a já už nemohu. Chceš ty to zulu zkusit?"—

A skutečně nepřekáželi si navzájem a bohatli oba. Kraus zůstával při tom i na dále ve své zdánlivé chudobě a skutečné špíně, kdežto Sachsl si již hrál na skutečného pána, vedl dům a vzal jiná i dětem svým guvernantku, něco, čeho v Letňanech posud nebylo, aby jen jeho potomci nemusili ve škole sedětí vedle dětí křesťanských rodičů. Časem Kraus rozmnožil svou pěstounost a agenturu pojišťovny, Sachsl zas v svém rozsáhlém obchodu, při čemž mu byl nápomocen i Kraus, jenž se na obchody větších rozměrů, či jak fešný Leopold říkal, "většího stylu", přece jen nestavěl.

Po spodobnělý život učitelka oba dva ovšem nebyli nijak, poněvadž se mu nevzdávali. Kraus z vrozené ostýchavosti a střídivosti. Sachsl z pohrdání. Byliť mu všichni hloupí a nestálo za to, aby jejich společnost vyhledával, kde toho obchod nežádal. A že byli židy, nikdo o ně nestál. Nebylo tehdy uvědomělého, tím méně účelného a organisovaného antisemitismu. Lid židem pohrdal, ba i štítil se ho, ale pohlížel na něho jaksi dobromyslně, shovívavě. — Ani lichvu mu nezazlíval. "Proto je to žid!" Ale také pro dobré stránky žida, jeho pracovitost, vynalézavost a podnikavost byl slep.

Literatura lidová, pokud o žida mu oběma stranám, ale škodlivě nicky si pochutnávalo, byl-li žid jen hloupému křesťanu. Kalendáře neobešly se bez židovských anekdot, na nichž čtenářstvo labužnicky si pochutnávalo, byl-li žid křesťanem napálen, třeba že se něco podobného ve skutečnosti nikdy nestalo. Děti a časem i dospělí myslili bůh ví jaké hrdinství neprovedli, když těmuž židu, od něhož již byli závislí a jemuž, zejména v sobotu, robotovali, za noci pomazali krám nebo vyrazili okno. Při tom žid rostl, bohatl, podmaňoval si a pohrdání splácel pohrdáním a nenávistí.

Když počalo se v Letňanech mluviti o Besedě, Sachsl zašel ku Krausovi. "Nemám teď na to času, práce plné ruce. Však nespěchá to — —"

"Myslím, že bychom se tam přece měli také podívat — —" namítl Kraus.

"Počkáme, až co z toho bude! Jen se ne překalupírovat! Dosud tu bylo tiebo, jako mezi ovcema. Teď uvidíš, se to rozeštve brzy a budou ve místě strany —"

"A my pěkně zůstaneme stranou," chtěl se Kraus zablýsknouti svým důvtipem.

"Hloupý jsi! To nesmíme. Až se to trhne, dám se já k jedné straně, ty k druhé — —"

"Ty si vybereš tu lepší," dobromyslně zažertoval Kraus.

"Já si vezmu tu, kde bude potřeba chytřejšího člověka," oplatil mu Sachsl. "Ale vždycky se dohodneme, aby ani jedna, ani druhá strana nemohla býti proti nám.

"Já na Besedy nemám času ani chuti — —"

"Já také ne, ale vyhýbat se nesmíme! Slyšel jsi už, co ten blázen všecko zamýšlí? I záložnu chtějí zříditi — —" posupně řekl Sachsl.

"Dáme se tam také!"

"Vezmou-li nás, ano. Ale půjde to ztěžka, neboť členem nemůže být, kdo sám se zanáší půjčováním na směnky. Rozumíš? To už je první tah proti nám!"

"Já moc směnek nemám —"

"Za to já tím víc! Ale zatnu jim žílu. Z mých lidí, co mají peníze ode mně, nikdo nesmí si toho súčastniti. A budou brzy na hromadě — —"

Skutečně tedy ani Kraus ani Sachsl do Besedy ani nevkročili, ač i jim dostalo se pozvání, poněvadž přes všecku nechuť přece jen nemohli býti při zvaní opomenuti. A v Besedě jich ovšem také nikdo nepohřešoval, a ukázal-li kdo k jejich nepřítomnosti, mávli druzí jen rukou a řekli, že je to tak lepší.

* * *

Když minuly první dnové nadšení a kouzlo novoty Besedy ztratilo svou působnost, počali naši přátelé teprve pozorovati, že jako všude ve městě, tak i v Letňanech každá nová věc potřebuje trochu času, aby pronikla.

"Však jsem to hned povídal, že není ani možno, aby se nám naše dílo hned z počátku a beze všech potíží tak znamenitě podařilo," těšil farář Vorel ostatní besedníky, když hned při druhé schůzi bylo jich v Besedě sotva tolik, že by ji byl na prstech spočítal.

"Škoda, škoda!" naříkal mistr Kubík. "Tak krásně to začínalo. Myslil jsem si přece, že zde budu hýřit čilejší život. Toť bylo nějaké nadšení v té první valné hromadě!"

"Ino bylo, jak už u našeho lidu bývá," ozval se Jeminěček, jenž vždycky a pro všecko věděl nějaký výklad nebo podobenství — "Vyplandlo to jako hromada suché slámy a také tak rychle to shořelo. Takový okvilkový zápal. A to je náš lid!"

"To je pak ovšem těžko něco dělati," řekl učitel Sýkora, jenž uvěřil, má-li se dvou těžce skrovného důstojenství těšiti, ji má-li se zase ztratit.

Vítyť měl dnes právě na zahájení jevul přítelský vzor jakousi přednáškou o potřebě vzdělanosti. A nyní, když celý týden nad svým thematem seděl a hlavu si lámal, bylo v Besedě skoro prázdno. Byli tu vedle obvyklých denních hostí jen ještě asi tři nebo čtyři sousedé, všichni seseduti kolem jednoho velkého stolu, dost pro trému, kterou mladý učitel měl z prvního svého vystoupení a přece zas málo k velkolepému úspěchu, který si sliboval od své pracně sestavené přednášky.

"Pro těch pár lidí nestojí ani za to, abych se tu namáhal," postýskal si Sýkora Zemanovi a Jarolímkovi.

"Mrzutá věc," přizvukoval Václav, drbaje se za ušima. "A já přece udělal vše, co se udělat dalo. Policajt a ponocný oběhli nejen všecky členy, ale i nečleny a i po vsích byli."

"Eh, co, pro začátek je i toho dost," těšil starší učitel. "Nesmíme čekat, že se Letňany přes noc změní. To bude muset jít pomalu krok za krokem. A zatím můžeme býti dnes spokojeni s tím, že tu máme aspoň pár nových lidí."

"Což o mne není! Já i tak, jak nes je, jsem spokojen. Však jsem se jakživ dost namáhal před prázdnými lavicemi. Ale je mi o pana učitele, když se tak pěkně na to připravil — —"

(Pokračování.)

"Ruka, která pohybuje kolébkou, je ta, která vládne světu." — V domácnosti je to matka, která první je zavolána posloužiti pomocím nemocných a churavých. Mnohé lahev Dra. Petra Hoboka po ruce, je připraven skoro na všechny případy. Každá matka měla by si přečísti výtisk "Světla". Pošle se zdarma dopsáním na Dr. Peter Fahrney & Sons Co., 19—25 So. Hoyne ave., Chicago, Illinois.

Dr. F. H. Kučera

Český lékař a ranhojič

VE VERDIGRE, NEB.

V každé době a do okolí jede na zavolání. 39tf

Farmerský telefon v úřadovně.

Jest hotov posloužiti krajanům!

Oznámení našim milým krajanům!

Na mnohé nás docházející dotazy dovolujem si tímto oznámiti, že naše Léčivé Wheelorovo Thé a jiné naše léky **nejsou k dostání v lékárnách.** Vzorky Thé na zkoušku zdarma a jiné léky dle potřeby a v plné zásobě jsou na prodej jen u našich ctěných jednatelů, kteří s radostí poslouží všem, kdo se o ně přihlásí a poradu na Vaše nemoce obstarají Vám zdarma od nás. Upřímně naše ctěné jednatele všem trpícím krajanům odporučujeme, jakož i naše léky, které jsou nyní **ČESKÝ VÝROBEK** a docházejí stále větší obliby, což mnohá osobní dosvědčení denně obdržené dokazují. Kde nejsou bližší jednatelé, račte psáti nám. **Neodkládejte s léčením, až bude pozdě, neb řada lidí zemře ročně, kteří se mohli dnes těšiti zdraví, kdyby byli měli naše léky v čas pro jejich různé nemoce.**

Račte popsati Vaši nemoc a dostane se Vám porady na vše a lék na několik dní na zkoušku úplně zdarma. **Neposílejte peněz.** Jsme vždy trpícím mužům a ženám k službám v jakémkoliv případu nemoce a stáří. Adressa:

MARIE VOTÝPKA, care of

Theopholine Remedy Co. So. Bend, Ind.

České mlýny, ve Wilber, Nebr.

Vyrabitelé nejlepší pšeničné a pravé žitné mouky, jakož i české krupičky.

Mouka naše jest k dostání u všech českých groceristů v Omaze a South Omaze.

Zda-liž jedenkráte zkusíte mouku Wilberskou, která jest ta nejlepší v trhu, pečivo bude se na vás jen smát.

Též máme sklady v Lincoln, Nebr., Cedar Rapids, Ia., Chicago, Ill., Oklahoma City, Okla., Marshalltown, Ia., a St. Louis, Mo. 46-12

ZVONÍČEK & AKSAMIT, maj.

DOMOV VE WISCONSINU.

1200 Čecho-Slovanů jest nyní usazeno blíže Phillips, v okresu Price, Wisconsin. Pro r. 1910 přijmili jsme 10,000 akrů dobré půdy k našemu **Nová Praha Settlementu** 4½ míle od Phillips a nabízíme akr za $400 až $12.00 na lhůtu 10 roků. Jsme zde již 15 let a vlastníme tu nejlepší půdu.

Nečekejte až se stanete obětí nešťastí v továrně, dílu aneb v stávce: **přijďte ihned.** Farmář jedině jest svým vlastním pánem. Bezplatná jízda z Chicago neb St. Paul.

Dopište si pro cirkuláře, mapy a vyobrazení domovů Vašich krajanů zdejších.

Bohemian-American Land and Loan Co.

JNO. SCHAUER, zástupce,

Box T. Phillips, Wis.

Nejstarší a nejlepší místo pro schůzku jest

ED. MAURERA RESTAURANT A HOSTINEC.

v čísle 1306 Farnam ulice.

Pravá importovaná piva na čepu. **PLZEŇSKÉ** z Měšťanského pivovaru v Plzni v Čechách. Hobrau Munich Bavaria pivo. Pivo Anheuser Bush a světoznámé Faust získalo rozsáhlou reputaci.

Kavárna pro dámy nalézá se na druhé podlaze. 40tf

"Severův Olej sv. Gotharda je znamenitý liniment," píše pan Karel Coniff, majitel hotelu v Ashley, Pa. "Trpěl jsem krutými bolestmi v nohou, leč když jsem je namazal tímto olejem, zmizely bolesti ve čtyřech dnech."

Na bolesti v zádech, polámání, stuhlý krk a neuralgii

Na všeliké bolesti, vymknutí a pohmoždění

UPOTŘEBTE

SEVERŮV

OLEJ SV. GOTHARDA.

ZKUSTE JEJ! Překvapí vás, jak rychle poskytne vám žádoucí úlevu. Mějte jej v domácnosti pohotově. Cena 50 centů.

Na otok a zánět, křeče a revmatism.

Na stuhlé klouby, svaly a na bolesti na prsou.

Severovy léky jsou na prodej v lékárnách. Žádné jiné léky nejsou "právě tak dobré jako Severovy" co se týče čistoty, síly a účinků. Hleďte vždy ať obdr. držíte ty pravé, Severovy léky.

Předčasně sestárlým

vypadá člověk, který ztratil tvrdostatické šťávy v těle ochabnu a tělesně sekvnují svůj život.

Severův Životní balsám

přichází přímo na takové šťávy, které přejímají potravu ze tělesného a stává během zatřásti, čímž posiluje tělo a vlévá nový život. Lékárníci lékařství, zimnici, chřipě a neuralgii. Cena 75 centů.

"Uzdravuje se,"

říká se obyčejně o nemocném, který je stále ubíjeným plivním nedobrem (výpoč. nemocnice), a žádá

Severův Balsám pro plíce.

Vykazuje neobyčejně tuhé zdravé vyléčených případů. Je vlastní dobře nakrmí se zapomenutých lék pro každému kašli. Jíž třicet let se nalézá v trhu. Cena 25 a 50 centů.

Lékařská porada udílí se zdarma.

W. F. SEVERA Co. CEDAR RAPIDS IOWA